

All sorrows can be borne if you put them into a story or tell a story about them.

Karen Blixen

HET ARCHIEF

Nico van den Raad

Uitgeverij: De Nieuwe Bestseller, 2016
Illustratie voorkant: Nico van den Raad
ISBN 9789463187367

APRIL

Donderdag 5 april

De kaart in mijn handen ontroerde me. Een felicitatiekaart van Peggy. Op de voorkant stond een huis in de vorm van een lachend gezicht.

‘Lieve papa, ik wens je veel woonplezier in je nieuwe huis. Ik kom gauw een keertje langs, als Mama het tenminste goed vindt. Ik mis je. Liefs Peggy P.S. Sjoerd wilde niets schrijven, hij is nog steeds boos op je.’

Ze had ‘lieve papa’ in gekleurde letters geschreven. Enerzijds was ik blij met de kaart, Peggy had aan me gedacht, anderzijds confronteerde de kaart me met de consequenties van het feit dat ik mijn gezin abrupt verlaten had. Ik had alleen een kort briefje achtergelaten. Ik had een persoonlijke confrontatie met mijn vrouw niet aangedurfd. Zoals ik zo vaak in mijn leven confrontaties uit de weg was gegaan.

Ik zette de kaart op een plank in de boekenkast, stapte het balkon op en keek naar het uitzicht waar ik het voorlopig mee moest doen: sierlijke platanen op de parkeerplaats, een paar torenflats, diverse rijen eengezinswoningen en blokjes patiobungalows. Rechts torende een hijskraan boven een flatgebouw uit en in de verte gloorde in een lichte nevel de contouren van de Amsterdamse havens.

Onrust overviel me, ik stapte de kamer weer in, sloot de deur en ging verder met het selecteren van de post die nog voor de vorige bewoner, Erik Spoor, bestemd was. Hij had gevraagd of ik één keer per maand persoonlijke post wilde doorsturen naar Noorwegen. Gisteren, op de dag van mijn verhuizing, had ik op de eettafel een enveloppe gevonden met een brief van hem. Ik had hem gisteren vluchtig gelezen, maar nam er nu meer tijd voor.

Beste Ronald,

Ik hoop dat je met net zoveel plezier in de Engelenburg zult wonen als ik heb gedaan. Ik heb de berging achter de grote slaapkamer flink opgeschoond onder het motto: ‘Wil ik hier nog iets mee of niet?’ Dat bleek prima te werken. Die berging noemde ik trouwens mijn archief. Daar hangt een lijst van de spullen die ik heb achtergelaten. Ik ben benieuwd of en welke voorwerpen ik me in Noorwegen zal herinneren. Het zijn vooral voorwerpen die veel voor

mij betekend hebben. Wanneer ik in Noorwegen aan een voorwerp denk dat op de lijst staat en merk dat ik het mis, zal ik je vragen het op te sturen. Uiteraard tegen vergoeding van de verzendkosten. Ik ben benieuwd wat over een jaar nog in het archief ligt. Voel je vrij alles te bekijken en/of te lezen. Mocht je vragen hebben of tegen zaken aanlopen die niet duidelijk zijn, laat me het dan weten. Zo gauw ik in Noorwegen een emailadres geregeld heb, stuur ik je een mail. Wat vind je er trouwens van per mail ervaringen uit te wisselen?

Hoor graag van je.

Met hartelijke groet,

Erik

Ik liep naar het archief om de spullen te bekijken die Erik had achter gelaten. Ik knipte het licht aan. Bij de eerste kennismaking met hem had de ruimte vol gestaan met diverse stellages vol ordners, plakboeken, tijdschriften, dichtbundels, gereedschap, schildersmaterialen, ingelijste schilderijen en dozen vol snuisterijen. De witte tweedeurskast stond er ook niet meer. Ik herinnerde me nog dat daarin theaterkleding hing, Ik zie nog de fraaie koningsmantel voor me die was ontworpen door de vrouw van Erik. Ze was lang geleden onverwacht gestorven, dat was het enige dat Erik kwijt wilde. Ik was er toen niet op in gegaan. Ik was meer gefocust op het vinden van een woonruimte waar ik mijn kinderen fatsoenlijk kon ontvangen, mits Ingrid dat toestond. Tot nu toe werkte ze niet mee. Erik had de koningsmantel soms gedragen bij een optreden als verhalenverteller, één van zijn creatieve activiteiten. In het archief stond nu nog een houten stellage met vier planken. Ik las de lijst die aan een staander hing:

Twee dozen met diploma's, aktes, testamenten, scripties

Een glazen adelaar

Een bronzen beeldje, een mannenfiguur

Een brok Olivia

Een grote bruine beer

Een modelvleugel van zwart gelakt hout

Een glazen prisma

Een albasten vogel
Drie fotoboeken met familiefoto's
Vier plakboeken met foto's over werk en functies
Drie grote mappen met schilderijen, aquarellen en tekeningen Een
exemplaar van de gedichtenbundel getiteld Met onbekende
stemming
Dertien toneelstukken
Twee brokken amethyst
Twee kleine tinnen trollen
Twee kleine tinnen Vikingschepen
Drie vakantieverslagen over reizen door Frankrijk
Vijftien vakantieverslagen over reizen door Noorwegen
Twee vakantieverslagen over reizen door Toscane

Dit had Erik dus achtergelaten: een paar planken met tastbare objecten uit zijn verleden waarvan hij wilde ontdekken of hij ze in Noorwegen zou missen. Achter elk voorwerp stak natuurlijk een verhaal. Ik merkte dat ik nieuwsgierig was naar die verhalen. Ik pakte de albasten vogel van de plank, liet hem op mijn hand rusten en streek met mijn wijsvinger zachtjes over zijn kopje. Het albast voelde prettig aan. Ik raakte ontroerd en dacht ineens aan die keer dat ik als nieuwsgierig jongetje van acht een vogelnestje had leeggehaald. Daarbij waren twee van de drie eitjes gesneuveld. Nog weken nadien had ik me afgevraagd of het derde eitje wel was uitgekomen. Ik was niet meer naar het nestje gaan kijken, ik kon de gedachte dat het eitje niet was uitgekomen, niet verdragen. Ik was liever blijven zitten met de onzekerheid daarover. Ik zette de vogel weer terug naast het bronzen beeldje van een naakte man. Het was dun en langgerekt van vorm en de armen hingen strak langs het lichaam. Op een etiketje stond: *Ombra della Sera Volterra*, een grafbeeldje uit de Etruskische cultuur dus, kennelijk een vakantiesouvenir uit Toscane. Ik bladerde vluchtig een paar reisverslagen door. Een verslag over een reis door Noorwegen in 2001 was opgesierd met een foto van een fjord. Ineens overviel me een intens verlangen daar te staan, de stilte en de rust te ondergaan. Ik werd weer onrustig en besloot ooit een paar verslagen te gaan lezen. Ik wilde het archief verlaten toen mijn oog viel op de zwartgelakte modelvleugel, bijzonder kunstig en gedetailleerd uitgewerkt. Ik vroeg me af welk verhaal daar bij hoorde. Ik liep terug naar de huiskamer en kwam langs de kleine slaapkamer en vroeg me af wanneer Sjoerd en Peggy

konden komen logeren. Ik hoopte vurig dat Ingrid binnenkort toestemming zou geven om Peggy een nachtje te laten logeren. In de voorlopige bezoekenregeling was daarover geen afspraak opgenomen. Ingrid was mordicus tegen geweest: 'Dat komt later wel goed', had mijn advocaat geruststellend beweerd en ik had me er bij neergelegd. Ja, ja. Ik moest geduld betrachten, nou, als er iets was, waarover ik rijkelijk beschikte dan was het wel geduld. 'Geduld is een schone zaak', zei Vondel, maar ik stikte af en toe in mijn geduld.

Ineens schoten nerveuze trillingen vanuit mijn buik naar mijn keel, mijn ademhaling stokte, druppels zweet gleden mijn nek in, de druk achter mijn ogen nam toe. Ik begon op mijn ademhaling te letten: vier tellen inademen, vier tellen vasthouden, acht tellen uitademen. Ik wist dat het voorbij zou gaan. Het ging altijd voorbij. Ik moest naar buiten, 'naar de duinen' schoot het door me heen. Ik liep naar de keuken, vulde een glas water en dronk het met ferme teugen leeg. Dat deed me goed. De druk achter mijn ogen nam af. Ik trok mijn jas aan, controleerde of de sleutelbos in mijn jaszak zat en verliet het appartement. Toen ik over de parkeerplaats in de richting van mijn auto liep, wierp ik een blik naar zeven hoog en vroeg me af hoe ik er volgend jaar voor zou staan. Ik had in ieder geval een jaar de tijd om aan het herstel van mijn relatie te werken en als dat niet lukte, kon ik besluiten hier te blijven, als me dat tenminste beviel en Erik besloot in Noorwegen te blijven. Als hij dat zou doen, dan mocht ik als eerste een bod uitbrengen. Nou ja, ik zou wel zien. Eerst werken aan rust en regelmaat in mijn leven en vooral zorgen dat ik aan het werk kon blijven. Ik had structuur nodig om in mijn ritme te blijven en de onrust tussen mijn oren de baas te worden. Ik reed het parkeerterrein af en koos de weg naar Zandvoort.

Zaterdag 7 april

Weer droomde ik dat ik mijn auto niet terug kon vinden. Ik schoot wakker met kramp in mijn linkerbeen. Mijn hoofdkussen was nat van het zweet en mijn nekspieren waren stijf. Wat een leuk begin van het weekend. Gisteravond zat ik nog vol plannen: door de duinen naar Zandvoort fietsen, een strandwandeling maken en eindigen op een terras voor een daghap of borrelgarnituur. Wie weet zou ik een bekende ontmoeten. Bij slecht weer wilde ik een museum bezoeken, eindelijk weer eens profiteren van mijn jaarkaart. Dat leek me wel wat, gisteravond tenminste, toen had

ik zo'n zin in het weekend gehad en nu? Het was net of mijn hersenen in stroop gedompeld waren. Ik probeerde weer in slaap te vallen in de hoop de euforische stemming van gisteren terug te krijgen. De omslag in stemming was rauw op mijn dak gevallen. Gisteravond had ik ontspannen genoten van een actiethriller met een ingenieus plot, sterk gespeeld en met een paar verrassende wendingen. De rode wijn was goed gevallen. En nu deze ochtendstemming. Balen. Bestond er maar antidepressie-thee: een minuutje trekken, een paar slokken en weg depressie! Ik probeerde de bui weg te ademen. Het lukte niet, ik werd alleen maar nerveuzer. Verdomme, het was mijn depressie! Ik moest die toch weg kunnen denken. Nieuwe zweetdruppels gleden mijn nek in. Ik moest de buitenwereld met een overdaad aan prikkels meer op afstand gaan houden. Mijn vriend Hans had me dringend aangeraden een dagboek bij te gaan houden. Het had hem, beweerde hij nogal stellig, fantastisch geholpen zijn tweede scheiding te verwerken. En als de crisis voorbij was, kon ik alles gewoon deleten. Zo simpel klonk het. Ja, ja. Zou het bij mij ook zo werken, alles opschrijven, niets opzouten, leeg maken dat hoofd van me, spuien, spuien? Luchtte dat echt op? Waarom niet? Baatte het niet, dan schaadde het niet. Maar wat zou ik oproepen? Demonen? Frustraties? Werd ik dan net als die mensen die ongegeneerd de rol van 'poor me' speelden en daarmee hun naasten dag in dag uit terroriseerden in treinen, wachtkamers, en groeigroepen? Hoewel, het was prettig af en toe lekker te zeuren.

Ik deed opnieuw spieroefeningen om mijn nek lossier te krijgen. Ik pepte mijzelf op: 'Kom op man, zet de eerste stap.' Ik zwaaide mijn benen buiten boord, haalde de vochtige sloop van het kussen, liep naar de badkamer, dropte hem in de wasmand en begon ineens te fluiten. Ik schrok van mijn eigen vrolijkheid en liep vervolgens met een grijns op mijn gezicht naar de keuken, vulde de waterkoker, zette hem aan en stapte daarna onder de douche. Zo, de eerste acties waren gemaakt, ik was over de drempel, mijn dag was begonnen, aarzelend, moeizaam, maar toch, het begin was er, nu de rest nog.

Na het ontbijt zette ik mijn computer aan en controleerde de mails. Er was een mail van Erik binnengekomen, leuk. Ik overwoog Peggy een mail te sturen. Dat zou ze vast leuk vinden, maar Ingrid zou dat niet waarderen. 'Ongewenst binnendringen van mijn leefwereld.' Ik hoorde het haar zeggen op verbeterde toon.

Ik opende de mail van Erik, na een paar regels stopte ik met lezen, printte de mail uit, een tekst in mijn handen las toch prettiger dan van een scherm.

Beste Ronald,

Voel je je al op je gemak op zeven hoog? Geniet je van de wolkenluchten? Ik ben hier al aardig op orde. De overgang van de hectische Randstad naar de plek waar ik nu verblijf was gigantisch. Sinds ik hier woon, word ik elke ochtend kalm en tevreden wakker. Geen nerveuze trillingen meer die vanuit mijn buik opstijgen, geen angstgedachten meer die tussen mijn oren heen en weer zoemen als lastige muggen als ik denk aan de dag die voor me ligt. Het is 's morgens stil in mijn hoofd en de weerstand tegen opstaan, een chronisch gegeven in Nederland, heeft hier nog niet één keer de kop op gestoken. Dat wil ik graag zo houden.

Voor ik aan mijn ochtendrituelen begin, stap ik de veranda van mijn huis op en kijk naar het landschap dat zich voor me ontvouwt. Voor het huis ligt een glooiende weide die is omzoomd met berken (mijn lievelingsboom) en bezaaid met grote en kleine groengeel bemoste rotsblokken. Achter het huis begint een loofbomenbos dat overgaat in een naaldbomenbos, dat langs de bergwand oprijst. Daar bovenuit steekt een kale bergwand steil omhoog, vol kloven en spleten, waartussen stroompjes water omlaag sijpelen die permanent zorgen voor het suizende geluid van vallend water. In de diepte zie ik de Lustrafjord liggen. Bij windstil weer kleurt het spiegelgladde oppervlak diep zwart. Het water wordt regelmatig beroerd door een vissersbootje dat een veervormig spoor trekt. In de verte kan ik de contouren zien van de Hurrungane (2405 meter hoog) in het Jotunheimen-massief, waarvan de toppen vaak in nevelen zijn gehuld. Bij helder weer zie ik de met eeuwige sneeuw bedekte toppen. Op eerdere reizen door Noorwegen ben ik daar via de Sognefjellvei vaak langs gereden. Het hoogste punt van de weg ligt op 1441 meter. Natuurlijk sta ik met dat bord op een foto. Toen vond ik het fantastisch, nu vraag ik me af wat nou zo bijzonder is aan zo'n bordje. Misschien wel doordat Gemma mij op de foto zette. Als ik zo vroeg in de morgen dit landschap op me in laat werken, begin ik vanzelf in een ritme te ademen waar ik vroeger tijdens dure therapieën hard aan gewerkt heb. Hier daalt spontaan een weldadige rust bij me naar binnen en dan voel ik me zo intens op mijn gemak, en weet ik weer klip en klaar waarom ik hier ben. Wat

een heerlijk land. Voor mij tenminste. Ik heb een paar foto's gemaakt van de omgeving. Zie bijlage. Zo krijg je een indruk van mijn uitzicht.

Gistermiddag heb ik een wandeling langs de fjord gemaakt en niet meer dan drie mensen ontmoet, waarvan twee toeristen. Toen ik terugkwam in mijn hut overviel me een verdrietige stemming. Die abrupte overgang begreep ik aanvankelijk niet. Zou dit het eerste teken van heimwee zijn? Toen ik even later met een kop koffie in mijn hand in de woonkamer om mij heen keek, drong het tot me door dat ik hier persoonlijke voorwerpen mis. Het eerst dacht ik aan de zwarte modelvleugel. De herinnering aan Gemma sneed door me heen, wat heb ik haar pianospel gemist. Toch verbeterde mijn stemming, omdat ik snapte wat de oorzaak van mijn verdriet was. Ik heb dit isolement bewust gekozen, omdat ik o.a. wilde ontdekken welke herinneringen naar boven zouden drijven en waar ik heimwee naar zou krijgen. Welnu, de eerste ontdekking is er.

Wil je me het volgende toesturen: de drie plakboeken met familiefoto's en de zwarte modelvleugel? Die modelvleugel is gemaakt door een man die we in een verpleeghuis ontmoet hebben, waar Gemma een tijd gelegen heeft om te revalideren na een ernstig auto-ongeluk, misschien vertel ik je daar nog wel eens over. Heb je nog nagedacht over mijn voorstel om elkaar regelmatig te mailen over onze ervaringen? Hoor graag van je? Bij voorbaat hartelijk dank voor je medewerking.

*Met vriendelijke groeten,
Erik*

Opmerkelijk, Erik had last gehad van dezelfde symptomen waar ik nu last van had. Moest ik dan maar gaan verhuizen naar een stiltegebied? Zou dat wat voor mij zijn? Ik klikte de foto's aan. Wat een uitzicht! Stel je voor dat ik daar zou wonen, dan zou ik elke dag dat adembenemende uitzicht hebben. Of zou dat op den duur ook wennen? Misschien wel. 'Ik moet van de zomer naar Noorwegen op vakantie' schoot het door me heen. Wellicht dat ik daar, net als Erik, van mijn ochtendstemmingen verlost zou worden. Nee, eerst het probleem met mijn gezin oplossen. Misschien mag ik met de kinderen op vakantie. Dat gaat voor. Ik mailde Erik dat ik last had van de symptomen die hij beschreef en dat ik die verontrustend vond en er wat graag van af zou

willen. Ik beloofde hem de gevraagde spullen op te sturen en bedankte hem voor de vriendelijke wens en de schitterende foto's en schreef dat ik graag ervaringen met hem wilde uitwisselen.

Zondag 15 april

Klaarwakker. Voelde me een te strak opgewonden veer. Tegen vier uur was ik het zat, stapte nijdig uit bed. Nam twee pillen Plantival om de rust in mijn lijf terug te krijgen en een paracetamol om de koppijn te dempen. Ik had er de pest in. Raakte ik nu ook al gestrest van een dagje uit met mijn dochter? Het moest niet erger worden. Ik begon me zo langzamerhand een kwetsbaar oud mannetje te voelen. Ik zette een glas zoethoutthee met een flinke lepel honing, pakte een thriller van Kellerman uit de kast en dook mijn bed weer in. Na een half uur keerde de rust tussen mijn oren terug en werd ik slaperig. Ik knipte het licht uit, maar onmiddellijk drongen beelden van gisteren zich in alle helderheid weer aan me op. Het was mijn tweewekelijkse pappadag geweest, weer alleen met Peggy, Sjoerd was niet over te halen geweest mee te gaan en Ingrid weigerde consequent bij hem voor mij te pleiten. 'Sjoerd wil geen contact met je en ik respecteer die wens. Ik wil ook niet met je spreken, maar vanwege Peggy moet ik wel. Zij mist je en wil het liefst dat alles weer wordt als vroeger. Je had haar ogen moeten zien toen ze dat tegen me zei: ogen zonder glans.' Bij die laatste opmerking was er een scheut van schrik door me heen geschoten. Ik had voorgesteld elkaar te ontmoeten en over de situatie te praten, maar Ingrid had geweigerd: 'Pas als jij voor jezelf helder hebt waarom jij je gedraagt zoals je je gedraagt, dan ben ik misschien bereid over onze relatie te praten. Voorlopig zie ik er geen heil in.' Ze had het gesprek abrupt beëindigd.

Ze had de spijker op zijn kop geslagen. Ik begreep mezelf niet. Ik was maanden geleden een keer wakker geworden met de gedachte dat ik in het verkeerde bed lag, in het verkeerde huis woonde en dat ik weg moest gaan. Gek werd ik er van. Die gedachten overvielen me daarna regelmatig op de fiets, op een terras, of midden in een winkelcentrum.

Toen ik Peggy gisteren op ging halen, voelde ik me iemand met een besmettelijke ziekte. Ingrid stelde het niet op prijs dat ik vlak voor het huis parkeerde. Daarom parkeerde ik in een zijstraat en liet via mijn mobiel weten dat ik er was. Steevast nam Peggy op met: 'Hoi Pap, ik kom er aan.' Haar stem met die blijde klank maakte me week.

Als ik daar zat te wachten, hoopte ik dat er geen bekende uit de straat langs zou lopen, me herkende en aan zou spreken. Soms voelde ik een sterke impuls uit te stappen, aan te bellen, op mijn knieën te vallen, om vergeving te smeken en te zeggen dat ik weer terug wilde komen. Het deed pijn uitgesloten te zijn van het huis waar ik, aanvankelijk, gelukkig was. Het huis waar Sjoerd en Peggy waren geboren, het huis met mijn werkhoek. Het huis met de rotstuin die Ingrid zo fantasierijk had aangelegd. Het huis waar ik gelukkig was geweest met mijn rol als vader, een rol waarmee ik me zo vertrouwd voel. Ik was gewoon geboren met vadergenen en nu zat ik op zaterdagmorgen, om de week, rond tien uur, te wachten tot Peggy naar buiten kwam rennen. Sjoerd liet zich niet zien.

Het was gisteren gewoon een fijne dag geworden, zelfs het weer had meegewerkt. We hadden de Apenheul bezocht. Daar had Peggy, terwijl we op een bank zaten uit te rusten en minimarsjes verorberden, gevraagd, waarom ik weg was gegaan. Ik had geen antwoord voor haar. Ik kon over alles met haar praten: over school, over Ingrid, over Patrick, een jongen in de klas die ze leuk vond, over verliefd zijn en vooral over haar droom een eigen pony te hebben en over wat ze later wilde gaan worden, nu dacht ze aan veearts. Maar op de vraag waarom ik weg was gegaan, had ik geen antwoord, ik kwam niet verder dan: 'Ik weet het niet Peggy, het spijt me, ik voelde me niet gelukkig. En dat komt niet door jou of Sjoerd', had ik er snel aan toegevoegd. 'Waarom ik ben weggegaan, probeer ik nu te ontdekken en dat valt tegen.' Peggy had me lief aangekeken en gevraagd: 'Als je het weet, kom je dan terug?' Ik was niet verder gekomen dan het ophalen van mijn schouders. Een nogal onbeholpen gebaar.

Ze vroeg niet verder, maar was opnieuw naar de apen gaan kijken. Ik was achter gebleven met een buik vol spanning en een hoofd vol onrust. Terwijl we bij McDonalds van snacks genoten, Peggy een kipburger en ik een portie kipnuggets, had Peggy het plan geopperd met elkaar te mailen, dan konden we vaker contact hebben. Ik had het warm gekregen van dit idee, vond het een leuk plan, maar had gezegd dat haar moeder het goed moest vinden. Haar gezicht betrok toen en ze had gefluisterd: 'Die vindt het vast niet goed.' Ze was tegen me aangekropen en had gesnikt: 'Ik mis je.' Ik had haar tranen gedroogd en gezegd dat ik haar ook miste. Terwijl ze zo tegen me aan lag, had ik de impuls onderdrukt haar weg te duwen. De gedachte was door me heen geflitst dat ik het